

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2021–2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Natálie Podlipná

Neziskový sektor a jeho úloha v péči o seniory

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jindra Stříbrská, PhD

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2021–2022

BACHELOR THESIS

Natálie Podlipná

Non-profit sector and its role in elderly care

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Jindra Stříbrská, PhD

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 1.2.2022

Jméno autorky

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na systém neziskových organizací v České republice a problematiku týkající se seniorského věku. Hlavním cílem práce je popsat ústřední témata, jež jsou Neziskový sektor, osoba seniora a další pojmy s tímto spojené. Za cíl si práce také klade zjistit, zda jsou neziskové organizace opravdu mezi osobami staršími 60 let využívány a pokud ano, tak se dozvědět, jaké zkušenosti senioři s využíváním služeb neziskového sektoru mají a zda vnímají jejich služby jako přínosné. Teoretická část zahrnuje popis základní terminologie, vymezení pojmu stáří, ontogeneze věku člověka, historický vývoj péče o seniory, charakteristiku domovů pro seniory, zdroje příjmů seniorů, úroveň života seniorů ve světě i fenomén zvaný ageismus. Praktická část obsahuje dotazníkové šetření mezi seniory žijících v různých prostředích.

Klíčová slova

Činnosti, klient, nabídky, neziskový sektor, organizace, péče, problematika, senior.

Annotation

This bachelor thesis focuses on the system of non-profit organizations in the Czech Republic and issues related to seniority. The main aim of the work is to describe the central themes that are the Non-profit Sector, the Person of the Senior and other concepts associated with this. The work also aims to find out whether non-profit organizations are really used among those over the age of 60 and, if so, to learn what experience seniors have in using the services of the non-profit sector and whether they perceive their services as beneficial. The theoretical section includes a description of basic terminology, definition of the concept of old age, ontogenesis of a person's age, historical development of elderly care, homes for the elderly, sources of income for the elderly, the level of life of the elderly in the world, and a phenomenon called ageism. The practical part includes a questionnaire survey of elderly people living in different environments.

Keywords

Activities, care, client, nonprofit organizations, offers, organizations, problematics, senior.

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část	10
1. Terminologie a základní pojmy	10
1.1. Neziskové organizace	10
1.2. Senior	11
1.3. Sociální péče	12
1.4. Sociální služby pro seniory	13
1.5. Domovy pro seniory	14
1.6. Dobrovolnictví	14
1.7. Aktivizační činnost	15
1.8. Táborová činnost.....	15
2. Senior	16
2.1. Vymezení pojmu stárnutí a stáří	16
2.2. Ontogeneze věku člověka	18
2.3. Věk člověka	21
2.4. Potřeby ve stáří	23
2.5. Historický vývoj péče o seniory	25
2.6. Domovy pro seniory	26
2.7. Zdroje příjmů seniorů	27
2.8. Úroveň života seniorů ve světě	28
2.9. Ageismus	31
3. Neziskový sektor.....	33
3.1. Zákonná úprava neziskových organizací	34

3.2.	Formy neziskových organizací	34
3.3.	Znaky neziskových organizací.....	35
3.4.	Funkce neziskových organizací	36
3.5.	Vize a mise při zakládání neziskových organizací	36
3.6.	Finanční zdroje neziskových organizací.....	37
3.7.	Neziskové organizace zaměřující se na seniory	38
	Praktická část	44
4.	Metodologie	44
4.1.	Cíle.....	44
4.2.	Výzkumné otázky	44
4.3.	Hypotézy	44
4.4.	Metoda použitá v praktické části	45
4.5.	Cílová skupina výzkumu	45
5.	Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	45
5.1.	Platnost hypotéz	55
	Závěr	56
	Seznam použitých zdrojů.....	58
	Seznam příloh teoretické části	61
	Seznam příloh praktické části	61
	Přílohy	I
	Bibliografické údaje.....	62

Úvod

Životní cesta každého člověka je něčím odlišná. Co má ale tato cesta společného je, že jednoho dne všichni lidé zestárnou a bude pro ně čím dál tím těžší starat se o sebe samé v takové kvalitě, jakou si zaslouží a na jakou byli pravděpodobně do té doby zvyklí. Většina jedinců má to štěstí, že se kolem nich nachází milující rodina, která s nimi nejspíš bude na každém kroku a nebude mít problém se o stárnoucího seniora postarat. Pro takové, kteří toto štěstí nemají, či jen chtějí po právu využít toho, co určitá skupina osob v současné době nabízí, se na našem území vyskytují různé neziskové organizace, které mají za cíl zejména pomáhat a ulehčit tíživé situace těm, kteří to potřebují. Těchto neziskových organizací je opravdu nespočet a každá je něčím výjimečná a nabízí nepřehledné množství činností, ze kterých klient může vybírat. Většina těchto zmíněných organizací je zcela zdarma, nebo za mírný poplatek, proto jsou přístupné prakticky každému. Každá nezisková organizace se mimo jiné orientuje na jinou skupinu obyvatel. Bakalářská práce bude zaměřena na ty neziskové organizace, které pomáhají osobám v seniorském věku.

Tato práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část bude zaměřena na základní pojmy spojené s tématem “Neziskový sektor a jeho úloha v péči o seniory”, periodizaci lidského vývoje, péči o stárnoucí osoby, potřeby ve stáří a také jak se vyvíjela péče o seniory v průběhu let. Dále se bude teoretická část věnovat úrovni života seniorů ve světě a zmíní se zde i současný fenomén zvaný ageismus. Cílem teoretické části tedy bude srozumitelně popsat a zpracovat do kapitol témata týkající se problematiky osob starších 60 let a neziskového sektoru.

V části praktické bude využita forma dotazníkového šetření, ve které budou zjišťovány zkušenosti seniorů s využíváním služeb ze strany neziskových organizací, četnost využívání těchto služeb, spokojenost klientů a zda klienti vnímají využívání nabídek za přínosné pro jejich životní cestu, či nikoliv. Cílem výzkumného šetření tedy bude podívat se na problematiku neziskového sektoru očima samotných uživatelů a zjistit právě jejich úhel pohledu, jejich zkušenosti a názory.

Cílem celé této práce bude popsat osobu seniora, popsat pojem nezisková organizace včetně konkrétních neziskových organizací a zjistit, jaké nabídky a činnosti mohou senioři, buď bezplatně, či za symbolickou cenu, využívat. Dále bude cílem se pomocí praktické části a dotazníkového šetření dozvědět, jaká je skutečnost ohledně zkušeností a názorů osob v seniorském věku na problematiku neziskového sektoru a jejich nabídek.

Teoretická část

Teoretická část popisuje konkrétní pojmy související s daným tématem, vysvětluje, kdo je to vlastně senior a jaké má potřeby, sleduje vývoj jedince od prenatálního období po období stáří, dále zkoumá historický vývoj péče o seniora a také pojednává o neziskovém sektoru a pojmech s tím spojených.

1. Terminologie a základní pojmy

Tato kapitola se bude týkat základních pojmů, které budou v rámci předložené práce používány. Jasné vymezení jednotlivých pojmů je důležité, aby nedošlo k nedorozumění při detailnějším probírání témat souvisejících s problematikou předložené práce.

1.1. Neziskové organizace

Neziskový sektor představuje důležitou součást sociálního, politického a ekonomického prostoru demokratických států. Subjekty, které v rámci neziskového sektoru působí, hrají významnou roli při poskytování různých druhů služeb, snižují výdaje státu a řeší tržní selhání. V rámci neziskového sektoru jsou zajišťovány různé druhy činností, které jsou pro společnost důležité.¹

Neziskové organizace jsou právnické osoby, které se v rámci své činnosti nezaměřují primárně na zisk. Hlavním motivem činnosti je většinou snaha pomoci, angažovat se nebo řešit naléhavé sociální problémy. Neziskové organizace jsou zakládány za účelem uspokojení potřeb občanů nebo komunit. Tento typ institucí může v průběhu své činnosti vytvářet zisk, který je však opět vložen do rozvoje dané společnosti nebo za účelem naplnění jejich poslání. Ve většině případů se jedná o občanská sdružení, spolky nebo organizační složky státu.

¹ PELIKÁNOVÁ, Anna. Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky. 1. vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-2117-5.

V praxi je možné setkat se také s neziskovými organizacemi, které fungují například formou obchodní společnosti typu družstva.²

“Činnost neziskovek zrcadlí rozmanitost české společnosti.”³ Jejich činnost vstupuje do téměř všech oblastí života, a to od poskytování zdravotních a sociálních služeb, přes vzdělávací systém po kulturní a sportovní využití. Mimo jiné hájí práva, jakkoliv znevýhodněných osob a věnují se i veřejným problémům.⁴

Neziskové organizace dělíme na nestátní neziskové organizace a příspěvkové organizace. Nestátní neziskové organizace nejsou zřizovány státem, krajem nebo obcí. Jedná se v podstatě o občanská sdružení, jejichž cílem je aktivně zasahovat do veřejných záležitostí. Pro příspěvkové organizace státu je charakteristické, že jsou zřizovány státem, krajem nebo obcí.⁵

1.2. Senior

“Existují různé představy o tom, odkdy patří skupina lidí k seniorům. Nejčastěji je uváděna věková hranice 50, 55 nebo 60 let. Typický pro většinu seniorů v užším významu slova je to odchod z pracovního procesu, ať už dobrovolně či ne.”⁶

² HEJDULOVÁ, Pavlína. Řízení neziskových organizací – klíčové oblasti pro jejich udržitelnost. 1. vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-247-3075-2.

³ Co jsou neziskovky a proč se jim tak říká? Kolik jich v Česku je a co dělají?. Národ neviditelných hrdinů, země láskyplných bojovnic. Takoví jsme. [online]. Copyright © Festival svobody, 2021 [cit. 28.12.2021]. Dostupné z: <https://takovijisme.cz/co-jsou- neziskovky/>

⁴ ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. Úspěšná nezisková organizace. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2017. Manažer. ISBN 978-80-271-0249-5.

⁵ HEJDULOVÁ, Pavlína. Řízení neziskových organizací – klíčové oblasti pro jejich udržitelnost. 1. vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-247-3075-2.

⁶ Odkdy jsme seniori? | i60.cz. Portál pro aktivní seniory | i60.cz [online]. Copyright ©2018 i60.cz [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/18960/odkdy-jsme-seniori?%24znaWQ9MTI4NzIwMzM3NjgzNTE4NjM5MzB8dD0xNjQwMzgwNTIwLjMwNXx0ZT0xNjQ0NTA4NDU3LjU4OXxjPTAxMzkzMDhGQ0FGMjYyNDc4ODRBM0FCNkM2MUVGMjAy=>

Podle Ondruškové a Krahulcové je senior starší člověk, kterému je v rámci společnosti projevoována úcta.⁷ Slovo senior pochází z latinského slova senior, které znamená starší. Tento pojem je tedy souhrnně využíván k označení osob od určitého věku.⁸ Je tedy zjevné, že jediným objektivním faktorem pro vymezení pojmu senior je kalendářní věk. Z výše uvedených informací je však zjevné, že je velmi náročné určit věk, od kterého je daná osoba označována jako senior. Významnou roli při tom hraje prodlužování délky života. Odborníci se při tom shodují na tom, že za věkovou hranici není možné považovat věk odchodu do důchodu⁹. Podle spolku Senioři České republiky by měl být pojmem senior označován každý člověk, který: „splnil podmínky pro nabytí starobního důchodu stanovené legislativou České republiky. Bez ohledu na věk a bez ohledu na to, zda starobní důchod pobírá či nepobírá.“¹⁰ Základním předpokladem této definice je fakt, že senioři již splnili svou pracovní povinnost, mohou odejít do starobního důchodu a mají právo na ochranu ze strany státu a jiné výhody.¹¹

1.3. Sociální péče

Péčí rozumíme starost, dohled, či výpomoc někomu, kdo ji aktuálně potřebuje z jakéhokoliv důvodu. Od tohoto pojmu je pak možné odvodit také pojem sociální péče, která je jedním ze základních nástrojů sociální ochrany zajištěné ze strany státu. Primárním cílem sociální péče je zajistit, že bude v případě sociálních událostí o jedince postaráno. Sociální událost při tom vzniká v důsledku nedostatečného příjmu nebo nepříznivé životní situace. Jedinec není v takovéto situaci schopen postarat se sám o sebe, a proto by mu měla být ze strany státu poskytnuta sociální pomoc.¹² Podle § 38 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jsou služby sociální péče poskytovány za účelem zajištění fyzické a psychické soběstačnosti

⁷ ONDRUŠKOVÁ, Jiřina a Beáta KRAHULCOVÁ a kol. Geronologie pro sociální práce. 1. vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-2464-383-0.

⁸ Odkdy jsme senioři? [online]. Copyright © i60.cz, 2018 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/18960/odkdy-jsme-seniori>

⁹ *Tamtéž*

¹⁰ DVOŘÁK, Milan. Právní definice seniora stále chybí [online]. Copyright © Senioři České republiky, 2018 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://senioricr.cz/pravni-definice-seniora-dosud-chybi/>

¹¹ *Tamtéž*

¹² HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. Sociální péče o seniory. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.

jedince s cílem umožnit mu život v jeho přirozených podmínkách a pomoci mu tedy zapojit se v maximální možné míře do běžného života.¹³

1.4. Sociální služby pro seniory

Cílem sociálních služeb pro seniory je zajistit, aby mohli senioři zůstat ve svém přirozeném prostředí po co nejdelší dobu. S ohledem na skutečnost, že rodina není v případě ztráty soběstačnosti schopná zajistit seniorovi potřebnou péči, zajišťuje tyto služby stát nebo neziskové organizace. Žádoucí je, aby byly sociální služby poskytovány seniorům až ve chvíli, kdy je skutečně potřebují. Většinou jde o situaci, kdy dochází ke ztrátě soběstačnosti. Ke ztrátě soběstačnosti při tom dochází většinou ve vysokém věku (80 let a více), v případě zdravotních problémů, ztrátě životního partnera, osamocení atd. Kvalita života v takovémto případě velmi rychle klesá, protože se potýká s celou řadou problémů. Ty se odráží v různých oblastech života jedince, který se dostává do spirály neschopností. Cílem sociálních služeb pro seniory je pomoci jedinci se s novou životní situací co nejlépe vyrovnat.¹⁴

Sociální služby určené seniorům mají specifický charakter, který vyplývá ze specifických rysů cílové skupiny. V rámci sociálních služeb, určených seniorům existuje velmi úzká hranice mezi sociálními a zdravotními službami. Důvodem je fakt, že řada seniorů potřebuje sociální služby z důvodu existence zdravotního problému. Dalším specifikem je skutečnost, že je sociální práce v případě seniorů založena na pocitu jistoty a důvěře. Při poskytování péče je nezbytné respektovat daného jedince, jeho obavy, potřeby a požadavky. Poskytovatel péče by si měl vždy najít čas na rozhovor se seniorem a měl by ho vždy vyslyšet. Velmi důležité je poskytnout člověku prostor a nechat ho se samostatně rozhodovat. Senior by měl mít pocit, že kontroluje svůj život a rozhoduje se dle své vůle. Právě tato skutečnost je pro seniora důležitá. Nezbytné také je pracovat s rodinou jedince.¹⁵

¹³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách [online]. Copyright © Zákony pro lidi, 2021 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

¹⁴ HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. Sociální péče o seniory. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.

¹⁵ PRUDKÁ, Šárka. Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-839-0

1.5. Domovy pro seniory

Podle § 49 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jsou seniorům v domovech pro seniory poskytovány pobytové služby. Tyto služby jsou určeny osobám se sníženou soběstačností zejména z důvodu vysokého věku. Jedná se o jedince, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Cílem tohoto typu zařízení je zajistit jedinci důstojné prostředí.¹⁶

Tato služba poskytuje různé činnosti, jakou jsou například:

- poskytnutí ubytování,^[1]_[SĚP]
- poskytnutí stravy,^[1]_[SĚP]
- sociálně terapeutické činnosti,^[1]_[SĚP]
- aktivizační činnosti^[1]_[SĚP]
- a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.¹⁷

1.6. Dobrovolnictví

Dobrovolnictví je veřejně prospěšná činnost, která je vědomá, svobodně zvolená a funguje ve prospěch druhých lidí. Tuto činnost poskytují občané bezplatně. Jedná se o činnost, která je realizována ve prospěch jiné osoby bez nároku na odměnu. V řadě případů je dobrovolnictví realizováno prostřednictvím zapojení do činnosti neziskové organizace. V takovém případě hovoříme o tzv. formálním dobrovolnictvím. V řadě případů je však dobrovolnictví realizováno bez toho, aniž by jedinec svou činnost realizoval pod záštitou určité organizace. O dobrovolnictví je možné hovořit v případě, že jedinec vykonává určitou činnost na základě své vlastní vůle. Motivace jedince může být v tomto ohledu různá. Důvodem je v řadě případů morálka, potřeba pomáhat nebo změnit svět. Dobrovolnictví je

¹⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách [online]. Copyright © Zákony pro lidi, 2021 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

¹⁷ Co jsou neziskovky a proč se jim tak říká? Kolik jich v Česku je a co dělají?. Národ neviditelných hrdinů, země láskyplných bojovnic. Takoví jsme. [online]. Copyright © Festival svobody, 2021 [cit. 28.12.2021]. Dostupné z: <https://takovijisme.cz/co-jsou- neziskovky/>

zakotveno v zákoně č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě). Podle tohoto zákona se dobrovolníkem může stát osoba starší 15 let v případě vykonávání dobrovolnické služby v České republice nebo starší 18 let v případě dobrovolnické služby v zahraničí. Zákon primárně vymezuje práva a povinnosti vysílajících a přijímajících organizací. Vysílající organizací je organizace, která zastupuje dobrovolníka. Přijímající organizací je organizace, která využívá služby dobrovolníků.¹⁸

1.7. Aktivizační činnost

Cílem aktivizační činnosti určené seniorům je zkvalitnění života jedince. Ve vývojovém období stáří dochází ke zhoršování smyslového vnímání jedince a snížení sociálních kontaktů. Cílem aktivizace seniorů je udržet dané osoby v dobré kondici, podporovat jejich myšlení a jemnou a hrubou motoriku, podporovat sociální kontakty a rozvíjet komunikační schopnosti. V rámci aktivizačních programů je podporována samostatnost seniorů a motivace k poznávání a dalšímu učení. Mimo to se v rámci procesu aktivizace uplatňuje rehabilitace, kompenzace a reedukace. Do realizace jednotlivých programů jsou zapojeni zejména speciální pedagogové a sociální pracovníci.¹⁹

1.8. Táborová činnost

Cílem táborové činnosti pro seniory je aktivní a ozdravná rekreace seniorů v netradičním prostředí, povětšinou někde v přírodě a za účelem poznávání nových věcí, podnětů, navazování přátelství a objevování nových aktivit a činností pro udržování aktivního stáří. Pořádané tábory pro seniory se snaží o zvýšení, nebo udržení, kvality života a zamezují sociálnímu vyloučení.

¹⁸ Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě) [online]. Copyright © Zákony pro lidi, 2021 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

¹⁹ PRUDKÁ, Šárka. Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-839-0.

2. Senior

Tato kapitola bude zaměřena na problematiku stáří a stárnutí. Dané téma při tom bude sledováno nejen v kontextu vývojové psychologie ale také ze sociálního hlediska. Kapitola se bude věnovat ontogenezi věku člověka, stáří a stárnutí. Dále se bude věnovat potřebám seniorů a péči, která je jim poskytována. V neposlední řadě zde bude popsáno, jaké mají senioři finanční zdroje a definován zde bude také pojem ageismus.

„Definování staršího člověka jako objektu zájmu gerontologie je značně variabilní hlavně z hlediska intraindividuální variability (pokles výkonnosti v jedné oblasti, nárůst schopnosti v jiné oblasti) a také interindividuálních rozdílů – rozdíly mezi zástupci stejné věkové skupiny, ovlivněné nejčastěji jejich zdravotním stavem. V neposlední řadě je významný také společenský aspekt, kdy je člověk považován za staršího, resp. starého, pokud jej takto vnímá a označuje okolí.“²⁰

2.1. Vymezení pojmu stárnutí a stáří

“Stárnutí (senescence) zahrnuje změny ve struktuře a funkcích organismu projevující se výkonostním poklesem jedince a jeho zvýšenou zranitelností.”²¹ Stárnutí probíhá nerovnoměrně, což znamená, že přicházející změny jsou synchronizované a individuální. Stáří je poslední fáze lidské ontogeneze, tedy vývoje, ve které se výrazně projevují involuční změny, a zhoršuje se odolnost organismu. Snižuje se také adaptační schopnost, a to po stránce biologické i psychosociální. Vágnerová a Lisá definují stárnutí jako proces, který se projevuje úpadkem tělesné schránky jedince, snižováním efektivity fungování organismu, postupným projevováním se různých druhů defektů organismu a snižováním schopnosti s těmito defekty se vyrovnat. Dochází odumírání starých buněk a nové buňky vznikají jen ojedinele. Organismus tedy není schopen defekty opravit a nahradit odumřelé buňky těmi

²⁰ HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. Sociální péče o seniory. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.

²¹ VÁGNEROVÁ, M. a LISÁ, L. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Univerzita Karlova, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

novými a jedinec je tedy mnohem náchylnější k různým onemocněním. Stárnutí probíhá po celý život, lidský organismus se postupně vyvíjí a mění. V období, kdy se organismus jedince rozvíjí, je proces stárnutí překrýván zdokonalováním jednotlivých funkcí. Dříve nebo později však jedinec dosáhne vrcholu svého vývoje, následně mu začíná ubývat sil, schopnosti i jeho výkon se postupně zhoršují a organismus začíná postupně stárnout. Na charakteru stáří se podílí řada faktorů, např. zdravotní stav, životní styl, vlivy sociálně ekonomické a psychické. Všechny změny, příčinné i následné, se vzájemně ovlivňují, mnohé z nich jsou protichůdné.²²

Matoušek popisuje stáří jako jedno z vývojových období takto: „*Jedná se o věkové období, které v současné západní kultuře začínají v 60 až 65 letech. V této době lidé odcházejí do důchodu. Někteří z nich pak mají větší spotřebu zdravotní péče, nebo postupně ztrácejí soběstačnost. Jen menší část lidí dožívajících se 80 let je zdravá a soběstačná. Neplatí však obecně, že každý starý člověk je bezmocný, nemocný, depresivní, trpí poruchami paměti a pohybového ústrojí. Je lepší obecně popisovat psychické a tělesné změny ve stáří jako změnu schopností než jako jejich úbytek. Individuální kompetence jsou totiž vždy významnější než fyzický věk.*“²³

Z pohledu vývojové psychologie je možné toto vývojové období dále členit na jednotlivé etapy. Vágnerová rozděluje stáří na rané a pravé. Období raného stáří je mezi 60 a 75 rokem. V těchto letech dochází k rozsáhlým změnám, které však neznemožňují, aby jedinec vedl nezávislý a aktivní život. Pravé stáří nastává v 75 letech. Tato fáze života je často spojena s tělesnými změnami a mentálním úpadkem, který se projevuje snížením soběstačnosti jedince a rostoucí závislostí na druhé osobě. Stáří představuje poslední vývojovou etapu lidského života. Je pro ni typické, že lidský život uzavírá a završuje. V tomto období se však projevují involuční morfologické a funkční změny.²⁴

²² ScienceDirect. ScienceDirect [online]. Copyright © [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022519301924300?via%3Dihub>

²³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9. S. 214.

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. a LISÁ, L. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

Ve většině případu je stáří spojováno s tím, že jedinec odchází do důchodu. V současné době to však není podmínkou, protože je hranice odchodu do důchodu neustále posouvána do vyššího věku. Na stáří je možné nahlížet ze tří základních úhlů pohledu:²⁵

- **Biologické hledisko:** biologické stáří souvisí s biologickými změnami, ke kterým v určitém věku dochází u každého jedince. Hranice biologického stáří je však velmi individuální. Každý organismus se vyvíjí odlišným tempem. Důležitou roli hraje také fyzický stav jedince.
- **Sociální hledisko:** s nástupem stáří souvisí řada sociálních změn v lidském životě. V souvislosti s tím hovoříme o sociálním stáří. Tyto změny souvisí hlavně s odchodem do důchodu, který je pro řadu jedinců značným zásahem do života.
- **Hledisko času:** odborníci často hovoří o tzv. kalendářním stáří. Odborníci mají často tendenci stanovit určité časové období, kdy jedinec překročí pomyslnou hranici stáří.

2.2. Ontogeneze věku člověka

V této kapitole bude rozpracováno téma ontogeneze věku člověka, což je vývoj organismu v čase, který zahrnuje jak změny biologické, tak změny psychické. Vývoj se dělí na několik etap, která jsou dále popsána.

Prenatální období

Dětství

1. Novorozenceví (6 týdnů)
2. Kojenceví (6 týdnů až 1 rok)
3. Rané dětství (1 až 3 roky)
4. Předškolní dětství (3 až 7 let)

²⁵ PTÁČKOVÁ, H. a PTÁČEK, R. a kol. Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-0876-3.

5. Školní dětství (7 až 11 let) ²⁶

Dospívání

1. Pubescence (11 až 15 let)
2. Adolescence (15 až 20 let)

Dospělost

1. Mladší dospělost (20 až 30 let)
2. Střední dospělost (30 až 45 let)
3. Starší dospělost (45 až 60 let)

Stáří

1. Počáteční stáří (60 až 75 let)
2. Pokročilé stáří (75 až 90 let)
3. Krajní stáří (nad 90 let)

Nitroděložní vývoj

Rozdělení:

- období embryonální (zárodečné) = první 2 lun. měsíce
- období fetální (plodové) = zbývajících 8 lun. měsíců

Novorozenectví

Nekoordinovaný pohyb všech končetin s výrazným hypertonusem (tuhostí) svalstva. Pro hodnocení normality vývoje jsou využívány reflexní pohyby. ²⁷ Například:

- Potravový,
- dýchací

²⁶ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.

²⁷ *Tamtéž*

- sací,
- uchopovací,
- orgánový.

Kojenectví

Postupné ukončování novorozeneckého růstu a přechod na dětský růst, výrazná změna poměru hlavy k celému tělu, projevuje se egocentrismus, vyžadování pozornosti, postupné ukončení kojení a přechod na kašovitou stravu.

Batolecí období

Zpomalení přírůstků váhy, prořezávání mléčného chrupu, děti v tomto věku vyžadují fyzický kontakt s rodiči v podobě mazlení a tulení, postupné navazování sociálních kontaktů.

Předškolní období

Výrazná změna siluety, snížení tepové frekvence, zvýšení podílu svalové hmoty, příchodem do školky začíná dítě přijímat sociální role, zdokonaluje se myšlení a řeč.

Mladší školní období

Navázání prvních dlouhodobých kamarádských vztahů, s postupným nástupem puberty dochází ke vzdorovitosti, utváření žebříčku životních hodnot.

Pubescence

Růst většiny orgánů a druhá změna postavy, sekundární pohlavní znaky, dosažení pohlavní dospělosti.²⁸

Adolescence

²⁸ Informační systém [online]. Copyright © [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1451/podzim2018/np2404/Ontogeneze_cloveka.pdf

Zakončení tělesného růstu, dosažení pohlavní dospělosti, zakončení psychického zrání.

Období dospělosti

Období rozmnožování, získávání zkušeností, vrchol vědecké a umělecké aktivity, stádium poklesu motorické výkonnosti, objevují se příznaky chronických onemocnění.

Stáří

Zpomalení látkové výměny, úbytek adaptabilit, změny v držení těla, snížení některých složek inteligence.²⁹

2.3. Věk člověka

V souvislosti se stářím se můžeme setkat s různými přístupy k jeho periodizaci. V rámci periodizace jsou využívány různé přístupy k vymezení věku člověka. Jedná se o periodizaci na základě následujících kritérií:

- Kalendářní věk,
- funkční věk,
- sociální věk.

Níže budou jednotlivá kritéria popsána podrobněji.

²⁹ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.

Kalendářní věk (chronologický)

V rámci tohoto kritéria je rozhodující datum narození jedince (den, měsíc a rok). Chronologický věk je k posouzení věku jedince využíván nejčastěji. Podle Světové zdravotnické organizace WHO je v tomto ohledu doporučena 15letá periodizace stáří.³⁰

Věk funkční (biologický)

Nemusí být totožný s věkem kalendářním a odpovídá skutečnému funkčnímu potenciálu člověka. Sledována je tedy zejména fyzická zdatnost jedince. Z biologického hlediska dochází k involuci již ve 30 letech, kdy dochází ke snižování tělesných funkcí organismus. V tomto věku se začínají objevovat vrásky, zpomalují se reakce atd.³¹

Psychický věk

Poukazuje na to, do jaké míry je jedinec schopen přizpůsobit se změnám ve svém okolí. Psychický věk poukazuje také na to, jakým způsobem za účelem adaptace jedinec využívá své kognitivní, osobní a sociální dovednosti.³²

Sociální věk

Zahrnuje různé stránky sociálního života člověka a vztahy ke společnosti, k jiným lidem, aktivitám, současně souvisí se změnou sociálních rolí a ekonomickým zabezpečením po nástupu do starobního důchodu.³³ Sociální věk se vztahuje k očekáváním, která jsou spojena s chronologickým věkem jedince.³⁴

³⁰ ERBER, John T. Aging and older adulthood. 4. vydání. John Wiley & Sons, 2019. ISBN 978-1-119-43850-2.

³¹ *Tamtéž*

³² *Tamtéž*

³³ Odkdy jsme senioři? | i60.cz. Portál pro aktivní seniory | i60.cz [online]. Copyright ©2018 i60.cz [cit. 28.12.2021]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/18960/odkdy-jsme-seniori>

³⁴ ERBER, John T. Aging and older adulthood. 4. vydání. John Wiley & Sons, 2019. ISBN 978-1-119-43850-2.

2.4. Potřeby ve stáří

V souvislosti se stárnutím se mění potřeby jedince. Tato skutečnost se týká potřeb jedince v různých oblastech jeho života – biologické, psychologické a sociální. Dochází ke změně zaměření potřeb a také ke změně preferovaného způsobu naplňování potřeb. V důsledku stárnutí se totiž objevují nové podněty a zkušenosti.³⁵

Potřeby seniorů nejde tak docela shrnout do pár stručných bodů, jelikož každá osoba je individuální a stejně tak její potřeby. Potřeby se budou odvíjet jak od věku člověka, tak zejména od jeho fyzického a psychického stavu. Teoriemi potřeb a jejich rozdělením se zabývalo několik autorů a každý je viděl ze svého úhlu pohledu. Nejznámějším autorem byl pravděpodobně Abraham H. Maslow, který vytvořil tzv. Pyramidu potřeb. Potřeba je projevem nějakého nedostatku, chybění něčeho, jehož odstranění je žádoucí, jsou také základní motivační silou k udržení rovnováhy uvnitř organismu, ale i mezi člověkem a prostředím. v době nemoci nebo stáří si často uvědomujeme jejich důležitost, jejich velký význam ve vztahu ke zdraví. Pyramida potřeb podle Maslowa je uvedena na obrázku č. 1 na další straně.

³⁵ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

Obrázek 1: Pyramida potřeb podle A. Maslowa



Zdroj: <https://www.mentem.cz/blog/teorie-motivace/>

Na základě teorie potřeb dle Maslowa rozčlenila Vidovičová lidské potřeby do dvou skupin – alfa a beta potřeby. Alfa potřeby představují skupinu potřeb, bez jejichž naplnění není možné žít. Jedná se například o pití, jídlo, spánek nebo teplo. Beta potřeby se neustále rozvíjejí a není možné je plně naplnit. Jedná se například o potřebu lásky, zábavy nebo seberealizace. Tyto potřeby jsou naplňovány až po uspokojení alfa potřeb. Staří lidé stejně jako ostatní pociťují oba druhy potřeb a setkáváme se u nich s potřebami v oblasti fyzické, psychické i sociální.³⁶

“Stárnoucí a starý člověk potřebuje přiměřené zdraví, materiální a finanční zázemí, místo, kde je doma, kde se cítí vážen a ctěn, kde ho mají rádi a kde on má někoho rád. Všichni mají potřebu být platní a prospěšní.”³⁷

³⁶ VIDOVIČOVÁ, Lucie. Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti. In: Sociologický časopis / Czech Sociological Review. 46 (1), 2010. s. 156-159. ISSN 0038-0288.

³⁷ HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

Obecně je však podle odborníků stárnutí a adaptace na stáří spojena s vyšší mírou zaměření na sebe sama. Stárnoucí osoba se více zaměřuje na své potřeby a jejich naplňování. Tato skutečnost souvisí se zhoršujícím se fyzickým a psychickým stavem jedince. Dalším důvodem je často skutečnost, že si jedinec uvědomuje postupnou ztrátu soběstačnosti. Staří lidé tak mají zvýšenou potřebu stability a jistoty. Velice důležitá je potřeba sociálního kontaktu, jejíž naplnění má značný vliv na kvalitu života jedince. Na druhou stranu dochází ke ztrátě potřeby stimulace a jedinec už není tak otevřený novým věcem.³⁸

2.5. Historický vývoj péče o seniory

V roce 1504 v Anglii vznikl první zákon, jenž se zabýval řešením sociálního problému u starých občanů. V 18. století vznikaly v rámci USA tzv. farmy chudých, jež měly plnit zejména dobročinné účely. V průběhu 18. až 20. století tak začaly vznikat chudobince po celé Evropě.

Péče o seniory byla zajišťována do počátku 20. století pouze rodinou a nijak nezasahovala do společenského dění. V případě selhání péče o seniora ze strany rodiny se starý člověk ocitnul na okraji společnosti a smrt většinou přicházela v nedůstojných podmínkách.³⁹

První snahy o sociální pomoc seniorům byly poskytovány charitou, jež vznikala na základě pomoci bohatých jedinců. Dále byly zakládány starobince či chudobince, které byly plně v kompetencích kláštera. Staří, ale také nemocní lidé, zde mohli nalézt střechu nad hlavou a stravu. Ošetrovatelskou péči mohli starší lidé najít také v tzv. špitálech, které byly často spojené s kláštery.

Rozvoj péče o seniory lze zaznamenat také v poválečných dobách. Již v době válek docházelo k rozvoji péče pro potřebné občany, ovšem změna nastala po skončení 2. světové války. Velký vliv měl také komunismus, jenž prosazoval rovnostářskou společnost a problémy jako byla chudoba či jiné sociální problémy jako důsledek kapitalismu. V dobách komunismu

³⁸ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 8024712849.

³⁹ HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

byla rovněž přijata myšlenka, že sociální práce a veškeré její aspekty nejsou potřeba. Jediným možným poskytovatelem sociálních služeb byl stát.

Po roce 1989 došlo ke zcela zásadní reformě v oblasti sociální práce. Došlo k narůstání nejen odborných pracovníků sociálních služeb, ale také jejich samotnému poskytování.⁴⁰

2.6. Domovy pro seniory

Domov pro seniory poskytuje pobytovou sociální službu dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tato služba je určena pro osoby starší 60 let se sníženou soběstačností.⁴¹

Klientům je poskytnuto základní sociální poradenství, ubytování, stravování, pomoc při uplatňování svých práv, aktivační činnosti, pomoc při hygieně aj. Služba je poskytována za úplatu.⁴²

S ohledem na předpokládaný demografický vývoj obyvatelstva je možné předpokládat, že bude pokračovat stárnutí populace. Z tohoto důvodu bude sílit potřeba zajistit potřebnou péči seniorům. S prodlužováním věku dožití jedince se totiž prodlužuje doba, kde je jedinec závislý na péči jiné osoby. Cílem by při tom mělo být udržet kvalitu života po co nejdelší dobu. V případě, že dojde ve značné míře ke ztrátě soběstačnosti, je nezbytné zajistit jedinci institucionální péči.⁴³

Domovy pro seniory mají definovanou organizační strukturu a jejich činnost se řídí organizačním řádem. Vlastní proces poskytování služeb je odvozen podle standardů kvality sociálních služeb. Jedná se o dokumenty, které byly v roce 2002 přijaty Ministerstvem práce a sociálních věcí a jsou závazné pro všechny poskytovatele sociálních služeb. Cílem

⁴⁰ MATOUŠEK, Oldřich. Základy sociální práce. Praha: Portál. 2001. ISBN 80- 7178-473-7.

⁴¹ [online]. Dostupné z: [Popis realizace Domov pro seniory - MPSVhttp://iregistr.mpsv.cz](http://iregistr.mpsv.cz)

⁴² Sociální služby. Průvodce [online]. Copyright © [cit. 29.01.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-sluzby-1>

⁴³ HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. Sociální péče o seniory. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.

standardů je zajistit odpovídající kvalitu sociálních služeb. Důraz je při tom kladen primárně na osobní svobodu klientů, jejich důstojnost, respekt a individuální přístup.⁴⁴

2.7. Zdroje příjmů seniorů

Roční disponibilní příjmy domácností osamělých osob ve věku nad 65 let byly v roce 2020 blížily k hranici 200 000 Kč. Ve srovnání s domácnostmi osob mladších 65 let se jedná o 115 000 Kč méně. Obdobné rozdíly je možné sledovat také v případě domácností dvojic. Roční disponibilní příjmy domácnosti dvojic starších 65 let byly o 100 000 Kč nižší než v případě domácností osob mladších. Ve většině případů jsou domácnosti schopny s příjmy vyjít. Celkem 14,8 % se svými příjmy vychází snadno. Docela snadno nebo s menšími obtížemi se svými příjmy vychází 66,6 % domácností osoby ve věku nad 65 let. Obtíže vyjít s příjmy mělo podle šetření Českého statistického úřadu 18,6 % domácností.⁴⁵

Podle dat Českého statistického úřadu jsou hrubé příjmy domácnosti osob ve věku 65+ v České republice tvořeny primárně starobními důchody. Podle šetření Českého statistického úřadu v posledních letech můžeme sledovat nárůst počtu pracujících důchodců. V případě domácností pracujících důchodců tvoří důchod v průměru 26 % z celkového příjmu domácnosti. Příjmy ze závislé činnosti tvoří v případě tohoto typu domácností 56 % a příjmy z podnikání pak tvoří 17 %. V případě domácností, ve kterých není pracující důchodce, tvoří důchod 95 % příjmů domácnosti. Ostatní zdroje příjmů jsou v tomto případě zanedbatelné.⁴⁶

V roce 2020 pracovalo podle Českého statistického úřadu v České republice 458 800 seniorů ve věku nad 60 let. Počet pracujících v této věkové hranici se meziročně snížil o 8,8 %. V dlouhodobém horizontu je však možné sledovat stabilní vývoj počtu pracujících seniorů. Od roku 2010 počet pracujících seniorů pozvolna rostl až do roku 2018. Na nárůst počtu pracujících seniorů má vliv demografický vývoj a také zvyšování věkové hranice odchodu

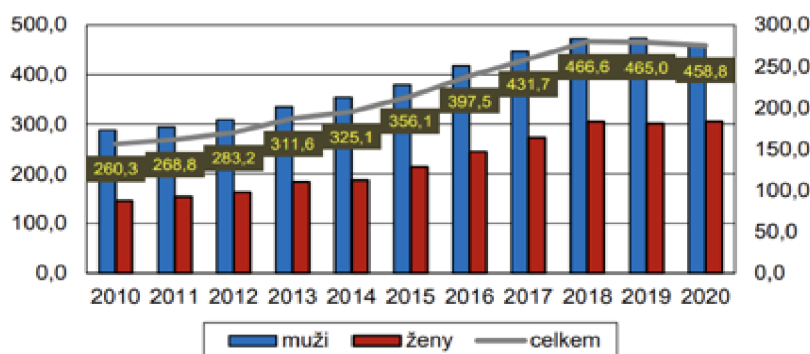
⁴⁴ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9

⁴⁵ Senioři v datech 2021. [online]. Copyright © ČSÚ [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421.pdf/9a7568fd-10f1-4e6e-bfb7-7a9001f6313c?version=1.11>

⁴⁶ Senioři v datech 2021. [online]. Copyright © ČSÚ [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421.pdf/9a7568fd-10f1-4e6e-bfb7-7a9001f6313c?version=1.11>

do důchodu. Ve většině případů v důchodovém věku pracují osoby s vysokoškolským vzděláním nebo se středoškolským vzděláním s maturitou.⁴⁷

Obrázek 2: Vývoj počtu pracujících senior mezi lety 2010 až 2020



Zdroj: Senioři v datech 2021. <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421.pdf/9a7568fd-10f1-4e6e-bfb7-7a9001f6313c?version=1.11>

2.8. Úroveň života seniorů ve světě

Vlastní pojem kvalita života je poměrně náročné definovat. Podle Světové zdravotnické organizace se jedná o: "*Subjektivní vnímání vlastní životní situace ve vztahu ke kultuře a k systému hodnot, ve kterých daný člověk žije, a také ve vztahu ke svým cílům, očekáváním a starostem.*"⁴⁸ V podstatě se tedy tento pojem můžeme vysvětlovat jako míru spokojenosti jedince s jeho schopností fyzicky, psychicky, emočně a společensky fungovat ve světě. Z této definice je zjevné, že je poměrně náročné měřit kvalitu života jedince.

Kvalita života jedince je ovlivněna celou řadou faktorů a v průběhu života se vnímání kvality života mění. Dvořáková uvádí, že existuje celá řada kritérií pro hodnocení kvality života jedince. Kvalita života je možné hodnotit na základě čtyř základních kritérií. Jedná se o prožité zkušenosti, současný život, budoucí očekávání a možnost veřejné sociální pomoci.

⁴⁷ Senioři v datech 2021. [online]. Copyright © ČSÚ [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421.pdf/9a7568fd-10f1-4e6e-bfb7-7a9001f6313c?version=1.11>

⁴⁸ Kvalita života [online]. Copyright © nzp.cz [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1691>

Pokud bychom se na kvalitu života podívali z jiného úhlu pohledu, můžeme mezi faktory ovlivňující kvalitu života zařadit také materiální zabezpečení, zdravotní stav, mezigenerační soužití, rodinný život nebo společenské uplatnění.⁴⁹

V současné době se v rámci zajištění kvality života seniorů můžeme v rámci sociální politiky řady evropských zemí setkat s následujícími tendencemi:⁵⁰

- Důraz na zachování osobní autonomie jedince, jeho osobní suverenity a možnost samostatného rozhodování,
- integrace seniorů do různých sociálních skupin za účelem zachování, podpory vlastních aktivit seniorů a jejich aktivizace,
- efektivní fungování zdravotního a sociálního systému za účelem zachování, podpory dobré fyzické a psychické kondice seniorů,
- vytvoření a využití systému poznatků týkajících se kvality života senior v rámci Evropy.

Podle mezinárodního srovnání života seniorů, které připravil Český statistický úřad, se nejvyššího věku dožívají muži na Islandu (81 let) a ženy ve Španělsku (86 let). Průměrná doba dožití v České republice je u mužů 75 let a u žen 82 let. Nejdéle zdraví zůstávají senioři v severovýchodních zemích, na Maltě a ve Španělsku.⁵¹

Soldánová v rámci své analýzy kvality života seniorů v evropských státech sledovala tři základní faktory kvality života seniorů. Prvním faktorem bylo materiální zajištění jedince, zdraví a spokojenost. Druhým faktorem byla kvalita životního prostředí a životní podmínky seniorů. Třetím faktorem byl sociální statut seniorů. Autorka v rámci analýzy rozdělila státy

⁴⁹ DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.

⁵⁰ MŮHLPACHR, Pavel. Kvalita života seniorů. Brno: Fakulta sociálních studií, Vysoká škola Danubius, 2017. ISBN 978-80-7392-260-3.

⁵¹ Senioři v mezinárodním srovnání – 2017. [online]. Copyright © ČSÚ [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori-v-cr-v-datech-2017>

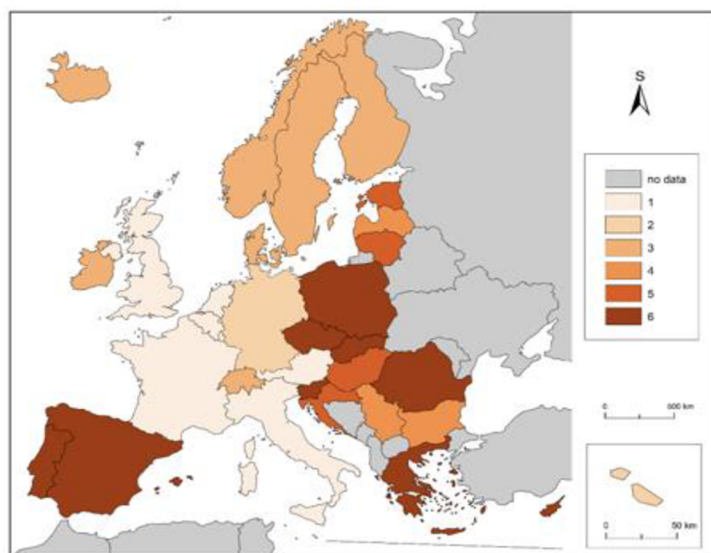
Evropské unie do šesti makroregionů dle skóre, kterého v rámci analýzy dosáhly. Soldánová rozdělila státy do následujících skupin:⁵²

- 1. skupina – Rakousko, Francie, Belgie, Itálie, Nizozemí, Velká Británie a Lucembursko: senioři zde mají velice dobré materiální zázemí, zdravotní péči a žijí spokojený život. Zároveň jsou zde dobré životní podmínky pro seniory, kteří mají vysoký sociální status,
- 2. skupina – Německo a Malta: senioři zde mají vynikající sociální pojištění, ale horší životní podmínky. Materiální zajištění a zdravotní péče jsou o trochu horší než v případě první skupiny,
- 3. skupina – Finsko, Dánsko, Norsko, Švédsko, Island, Irsko, a Švýcarsko: tyto země dosahují vysokých hodnot v případě prvního a druhého faktoru. Sociální podmínky jsou zde však trochu horší než v případě druhé skupiny,
- 4. skupina – Lotyšsko, Bulharsko a Srbsko: jedná se o postkomunistické země s rozvinutou ekonomikou. Senioři jsou spokojeni s materiálním zajištěním a také se zdravotní péčí. Životní prostředí je poměrně v pořádku, ale lidé se zde potýkají s vysokou mírou kriminality. Jsou zde také horší sociální podmínky a senioři tím pádem nemají tak kvalitní sociální kontakty,
- 5. skupina – Estonsko, Litva, Chorvatsko, Maďarsko: také tyto země patří k postkomunistickým, ale jsou zde horší ekonomické podmínky než v předcházející skupině. Materiální zabezpečení seniorů tedy není tak dobré a životní prostředí je nekvalitní. Sociální podmínky pro život seniorů jsou přívětivé,
- 6. skupina – Španělsko, Portugalsko, Kypr, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Slovensko, Česká republika a Polsko: jsou zde horší materiální podmínky, ale senioři jsou

⁵² SOLDÁNOVÁ, Lucie. Kvalita života seniorů v Evropě a Česku. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce: prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.

spokojeni se svým zdravím i životem. Dobré sociální podmínky zde převládají díky zachovaným kulturním tradicím. Životní prostředí není tak dobré.

Obrázek 3: Rozdělení zemí Evropy do makroregionů na základě hodnocení kvality života seniorů



Poznámky: zpracováno v systému ArcMap 10.8; Makroregiony – 1 – Rakousko, Belgie, Nizozemsko, Francie, Lucembursko, Itálie, Velká Británie; 2 – Německo, Malta; 3 – Island, Irsko, Švýcarsko, Dánsko, Švédsko, Norsko, Finsko; 4 – Lotyšsko, Srbsko, Bulharsko; 5 – Estonsko, Litva, Maďarsko, Chorvatsko; 6 – Polsko, Česko, Slovensko, Slovinsko, Rumunsko, Řecko, Španělsko, Portugalsko, Kypr

Zdroj: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150952/120394555.pdf?sequence=1>

2.9. Ageismus

“Pojem ageismus je nepřátelský postoj a agresivní chování vůči starým lidem a jejich diskriminace na základě věku. V českém jazyce neexistuje výstižný ekvivalent pro tento termín.”⁵³

“Obyvatelstvo České republiky, tak jako i jiných zemí, stárne a blíží se k momentu, kdy v něm budou lidé nad 65 let tvořit téměř jednu čtvrtinu.”⁵⁴ Stáří je prostorem, ve kterém se mísí sociální, ekonomické, kulturní a psychologické vlivy.

⁵³ HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁵⁴ Tamtéž

Jednou ze změn, které stárí v moderní společnosti doprovází, je výrazná změna jeho sociálního statusu.

Pojem *ageismus* poprvé použil americký psychiatr Robert Butler v roce 1968 v článku *Washington Post* v souvislosti se segregací bytovou politikou. V roce 1975 Butler ve své knize „*Why Survive? Being Old in America*“ pojem rozpracovává a v roce 1979 byl „ageismus“ poprvé zahrnut do slovníku „*The American Heritage Dictionary of the English Language*“.⁵⁵

Počátkem 90. let 20. století se s tímto konceptem začíná pracovat intenzivněji a ke konci období se ageismus dostává i do veřejného prostoru.

Co se týče legislativy ageismu, v České republice je diskriminace na základě věku zakázána podle Zákona 198/2009 a v rámci Evropy toto zajišťuje Amsterdamská smlouva, která byla přijata v roce 1997 (platná od 1999), kde je v článku 13 členským zemím dána možnost bojovat proti diskriminaci na různých základech, jedním z nich je i věk.⁵⁶

⁵⁵ O ageismu | Ageismus.cz. Ageismus.cz [online]. Copyright © 2022 [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.ageismus.cz/o-ageismu>

⁵⁶ *Tamtéž*

3. Neziskový sektor

V této kapitole bude vysvětlen pojem neziskový sektor a další témata s tím spojená. Popsány budou například charakteristické rysy neziskového sektoru, jeho funkce i formy. V rámci této kapitoly bude mimo jiné popsáno, jak právní předpisy upravují činnost neziskových organizací, financování tohoto typu organizace a současně budou představeny některé konkrétní neziskové organizace, které se zaměřují přímo na pomoc osobám v seniorském věku. Cílem této kapitoly je upozornit na význam neziskových organizací pro moderní společnost.

Cílem neziskového sektoru není zisk financí, ale dosažení užítku někomu dalšímu. Zpravidla má podobu veřejné služby.

“Má určitou institucionalitu, je právním subjektem s určitým stupněm vnitřní organizační struktury. Vzniklé přebytky jsou využity na hlavní činnost, pro kterou byla neziskovka založena. Je institucionálně oddělena od vládních institucí – není součástí vládního aparátu ani pověřena výkonem státní moci. Je schopna řídit svou činnost a vytvářet si organizační strukturu. Její vznik, činnost a členství v ní jsou založeny na dobrovolné bázi.”⁵⁷

Neziskový veřejný sektor je financován z veřejných financí, je řízen a spravován veřejnou správou, rozhoduje se v ní veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole. Cílem tohoto sektoru je poskytování veřejné služby.

Neziskový soukromý sektor nemá za cíl zisk, ale přímý užitek. Je financován soukromými financemi (ale i příspěvky z veřejných financí) od fyzických i právnických osob.⁵⁸

⁵⁷ Co jsou neziskovky a proč se jim tak říká? Kolik jich v Česku je a co dělají?. Národ neviditelných hrdinů, země láskyplných bojovnic. Takoví jsme. [online]. Copyright © Festival svobody, 2022 [cit. 06.02.2022]. Dostupné z: <https://takovijsme.cz/co-jsou-neziskovky/>

⁵⁸ Tamtéž

3.1. Zákonná úprava neziskových organizací

Základním právním předpisem upravujícím založení, způsob správy i zánik neziskových organizací je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Pojem nezisková organizace v zákoně není jasně vymezen. Je zde obecně vymezeno, za jakým účelem může být nezisková organizace založena. Občanský zákoník vymezuje jednotlivé formy neziskových organizací a požadavky, které jsou na ně z hlediska zákona kladeny.⁵⁹

Občanský zákoník je základním právním předpisem, který doplňuje množství dalších speciálních předpisů, jimiž jsou např. zákon č. 227/1997 Sb., zákon o nadacích a nadačních fondech, zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů, zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.⁶⁰

3.2. Formy neziskových organizací

Neziskovou organizaci lze založit v některé z těchto zákonem uznaných forem:

Spolek a pobočný spolek (spolky nahradily dřívější občanská sdružení, která musela být dle nové právní úpravy přetvořena, nejčastěji právě na spolky) - jde o nejčastější formu neziskových organizací zřizovaných za nejrůznějšími účely. V názvu spolku musí být obsaženo označení spolek, zapsaný spolek nebo jen zkratka z.s.

Nadace a nadační fondy (spadají pod tzv. fundace) – zřizují se za veřejně prospěšnými či dobročinnými účely. Od spolků se liší tím, že jde o účelová sdružení majetku, u spolků jde pak o účelová sdružení osob.

⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník (nový). Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=občanská+zákon%C3%ADk>

⁶⁰ Tamtéž

Ústavy se zřizují zejména pro poskytování různých typů veřejně prospěšných služeb. Na rozdíl od spolků a fundací se u ústavů osobní a majetková složka propojuje. V názvu ústavu musí být obsaženo označení zapsaný ústav nebo jen zkratka z.ú.

Za další formy neziskových organizací jsou považována **účelová zařízení církví** či **školské právnické osoby**.⁶¹

3.3. Znaky neziskových organizací

Neziskový sektor představuje v případě vyspělých zemí významnou součást společnosti. Důvodem je skutečnost, že neziskové organizace poskytují občanům různé druhy služeb, které není ziskový sektor ochoten nebo schopen občanům nabídnout. V České republice má neziskový sektor silnou tradici, což je dáno zejména politickými změnami v roce 1989. Ke značnému rozmachu neziskového sektoru došlo také po roce 2004 v důsledku vstupu České republiky do Evropské unie, který byl spojen s možností čerpat finance z evropských fondů.⁶²

Pro neziskový sektor je charakteristické, že jeho cílem není zisk financí, ale dosažení užitku někomu dalšímu. Pro neziskový sektor je také charakteristické, že se zaměřuje na poskytování služeb v oblasti zdravotní péče, sociální péče, vzdělávání, ochrany občanů.⁶³ Většina definic vychází ze zákona č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu.

Společnými znaky neziskových organizací jsou:

- Jedná se o právnické osoby,
- není založena za účelem podnikání,
- není založena za účelem tvorby zisku,

⁶¹ 89/2012 Sb. Občanský zákoník (nový). Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=občanská+zákon%C3%ADk>

⁶² DOBROZEMSKÝ, Václav a STEJSKAL, Jan. 2. vydání. Nevýdělečné organizace v praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-477-5.

⁶³ KRECHOVSKÁ, Michaela, HEJDUKOVÁ, Pavlína a HOMMEROVÁ, Dita. Řízení neziskových organizací – klíčové oblasti pro jejich udržitelnost. 1. Vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-247-3075-2.

- uspokojuje konkrétní potřeby občanů a komunit,
- mohou, ale nemusí být financovány z veřejných rozpočtů.

3.4. Funkce neziskových organizací

Neziskový sektor a potažmo neziskové organizace plní celou řadu funkcí. Jedná se zejména o následující funkce:⁶⁴

- Náprava funkce trhu: neziskový sektor v rámci své činnosti realizuje nápravná opatření, která reagují na selhání trhu. Ne vždy je totiž trh schopen nabízet všechny potřebné statky a služby. Pokud není tento typ služeb schopen zajistit stát, nahrazují jeho činnost často neziskové organizace.
- Socializační a participační funkce: pomocí neziskového sektoru se mohou občané účastnit na spoluvytváření svého okolí. Občané prostřednictvím neziskových organizací aktivně využívají svého práva sdružovat se, aktivně praktikují demokratické principy a kontrolují výkon státní moci.
- Redukční funkce: prostřednictvím činnosti neziskového sektoru dochází ke snižování finančních výdajů státu.

3.5. Vize a mise při zakládání neziskových organizací

Prvním krokem při zakládání neziskové organizace je mít nějakou vizi a tu umět správně uchopit a formulovat = formulace nějaké představy. Zcela zásadní je tedy formulace mise. Jedná se o vymezení poslání, které by měla organizace plnit. Mise v podstatě představuje samotný důvod existence organizace a záměr její existence. Na základě mise je následně formulována vize, která má konkrétnější charakter. Jedná se v podstatě o konkrétní představu

⁶⁴ ŠEDIVÝ, Marek a MEDLÍKOVÁ, Olga. Úspěšná nezisková organizace. 3. Aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0249-5.

o fungování organizace. Mise a vize by měly být formulovány tak, aby byly výstižné a bylo zřejmé, čím se organizace odlišuje od ostatních podobně orientovaných společností.⁶⁵

Tato vize se zakomponuje do strategického plánu, který musí být vypracován co nejkvalitněji. Vize nám definuje základní budoucí zaměření společnosti, jakým směrem se chce ubírat, pro koho je určena apod. Formulace vize by měla být zejména srozumitelná a relativně krátká.

Další krok je formulace mise organizace, tedy její poslání. Má konkrétní charakter, je výstižná a formulována tak, aby bylo zřejmé, čím se odlišuje od ostatních, podobně orientovaných, společností a organizací.⁶⁶

3.6. Finanční zdroje neziskových organizací

Neziskové organizace hospodaří s různými zdroji financí. Obecně se však jedná o dva základní zdroje, kterými jsou výnosy a zvláštní finanční zdroje.

Výnosy pramení například z:

- Z vlastní činnosti,
- z doplňkové činnosti,
- z prodeje či pronájmu,
- z reklam,
- z darů, dědictví, sponzoringu,
- ze sbírek, tombol, loterií,

Zvláštní finanční zdroje:

- členské příspěvky (např. profesní komory, politické strany apod.),
- příspěvky věřících občanů (některé náboženské společnosti),

⁶⁵ Co jsou neziskovky a proč se jim tak říká? Kolik jich v Česku je a co dělají?. Národ neviditelných hrdinů, země láskyplných bojovnic. Takoví jsme. [online]. Copyright © Festival svobody, 2021 [cit. 28.12.2021]. Dostupné z: <https://takovijisme.cz/co-jsou- neziskovky/>

⁶⁶ Tamtéž

- vklady zakladatelů (nadace, nadační fondy),
- výnosy z obchodování s cennými papíry ve vlastnictví organizace na kapitálovém trhu,
- úvěry.

“Hledání nových zdrojů prostředků pro fungování neziskových organizací se nazývá *fundraising*.”⁶⁷ Jedná se o systematickou činnost realizovanou za účelem získání financí potřebných na chod organizace. O fundraisingu hovoříme v souvislosti s neziskovými organizacemi, obcemi, církví, politickou stranou nebo kampaní. V rámci fundraisingu jsou oslovováni dárci, kterému mohou být fyzické osoby, firmy, státní úřady nebo nadace.⁶⁸

3.7. Neziskové organizace zaměřující se na seniory

Neziskových organizací, jejichž cílovou skupinou jsou právě senioři je opravdu nespočet, a nejen na území Prahy. Každá nezisková organizace má trochu jiný cíl, poslání, jinou nabídku aktivit. Každá osoba si tedy může najít právě to, co aktuálně potřebuje.

Výběr konkrétních neziskových organizací:

Diakonie ČCE

Diakonie je organizace zaměřující se na pomoc široké skupině lidí v sociální oblasti. Obnovila svou činnost v roce 1998, vychází z křesťanských hodnot a má za cíl pomáhat všem bez rozdílu. Velmi zajímavou službou, kterou Diakonie nabízí právě seniorům, jsou tzv. Návštěvy proti samotě. V rámci tohoto programu dochází dobrovolník přibližně jednou za týden, nebo 14 dní, za konkrétními osobami a tráví s nimi čas tak, jak si navštěvovaní lidé

⁶⁷ Digital Library, Faculty of Arts, MU [online]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131179/Books_2010_2019_058-2014-1_7.pdf?sequence=1

⁶⁸ BOUKAL, Petr a kol. Fundaising pro neziskové organizace. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4487-2.

přejí. Mohou si povídat, chodit na procházky, nebo hrát nějaké hry. Vždy je to na domluvě mezi dobrovolníkem a klientem.⁶⁹

Pečovatel

“Nadační fond Pečovatel v roce 2012 iniciovalo občanské sdružení Hwer v reakci na potřeby seniorů a osob se zdravotním postižením nebo s chronickým onemocněním, kteří pro plnohodnotný život doma potřebují pomoc jiné osoby. Pomáháme seniorům, zdravotně znevýhodněným a chronicky nemocným lidem všech věkových kategorií, shánět peníze na zaplacení asistenční péče.”⁷⁰

Cílem je shromažďovat a přerozdělovat finanční prostředky na asistenční péči pro lidi, kteří to potřebují.

Prostřednictvím webových stránek a charitativních akcí sbírají finanční prostředky, které těmto osobám pomáhají zajistit odbornou asistenci v rozsahu, na který jejich příjmy ani státní příspěvky nestačí. Díky tomu pak mohou vést důstojný život v pohodlí svého domova.

Dárci mohou svou pomoc cílit přímo na konkrétního člověka, jehož příběh si přečtou na webových stránkách. Organizace je tedy velmi transparentní.

“100% darované částky vždy putuje přímo na úhradu asistence pro vybraného klienta.”⁷¹

⁶⁹ Diakonie ČCE. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz>

⁷⁰ Darujte pomoc - Nadační fond Pečovatel. Darujte pomoc - Nadační fond Pečovatel [online]. Dostupné z: <https://pecovatel.cz>

⁷¹ Tamtéž

Elpida

“Pomáháme seniorům zůstat samozřejmou, sebevědomou a respektovanou součástí naší společnosti.”⁷²

Organizace Elpida realizuje dlouhodobé projekty na podporu aktivního života seniorů. Provozují dvě vzdělávací a kulturní centra pro seniory z celé Prahy, Linku seniorů, spravují seznamku pro seniory, vydávají časopis Vital aj.

Některé projekty, které Elpida nabízí:

Sbor Elpida

OLD'S COOL festival

- Tento mezigenerační festival je pořádán od roku 2013 a probíhá vždy na podzim na počest oslav Mezinárodního dne seniorů připadající na 1. října. *“Festival představuje v rozmezí několika týdnů výstavy, koncerty, divadelní představení, diskuze, workshopy, celoroční kurzy aktivity Elpidy, které spojuje především mezigenerační přesah – mladí a staří se společně podílejí nejen na samotném programu, ale potkávají se i v publiku.”⁷³*

Ponožky od babičky

“Zbavit se chmur a starých svetrů.”⁷⁴

- V tomto projektu Elpida recykluje nepotřebnou vlnu, kterou zasílá svým pletářkám, které z ní upletou ponožky a za upletení dostávají finanční honorář. Prodejem tedy podporují

⁷² Elpida pro seniory | Elpida. Elpida pro seniory | Elpida [online]. Dostupné z: <https://www.elpida.cz>

⁷³ *Tamtéž*

⁷⁴ Ponožky od babičky - Shop Elpida. Ponožky od babičky - Shop Elpida [online]. Copyright © Elpida o. p. s. [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://shop.elpida.cz>

“zaměstnané” seniory i další programy chystané a realizované pro klienty Centra Elpida.⁷⁵

Remedium

Remedium podporuje aktivní život, vzdělávání a odpovědnost vůči svému zdraví, proto nabízí různé aktivizační služby, pohybové a rehabilitační. Dále pořádá společenské akce, rekondiční pohyby, výlety i účast v divadelním spolku.⁷⁶

Krása pomoci

Krása pomoci je nadace zaměřující se na pomoc seniorům v různých oblastech. Osobám nakupují, povídají si s nimi, vyřizují složenky aj.

Každý se může na pomoci podílet spolu s touto nadací a přispět nějakým finančním obnosem ať už jednorázově, či pravidelně.⁷⁷

Život 90

Tato organizace, která funguje již 30 let má za cíl především podporovat nezávislost u starších lidí, a i proto nabízí širokou škálu nabídek, které starší osoby mohou využít. Některé služby jsou zcela bezplatné, jiné jsou za poplatek.⁷⁸ Jsou to například:

Akce a kurzy

Nabízené akce a kurzy mohou být jednorázového i pravidelného charakteru. Mezi jednorázové akce patří cesty do divadel, účast na tvůrčích, či paměťových kurzech, besedy, společenské akce atd. Mezi pravidelné akce se řadí např. Jazykové kurzy (angličtina,

⁷⁵ Ponožky od babičky - Shop Elpida. Ponožky od babičky - Shop Elpida [online]. Copyright © Elpida o. p. s. [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://shop.elpida.cz>

⁷⁶ <https://www.remedium.cz/programy-pro-seniory/programy-pro-seniory.php>

⁷⁷ Krása pomoci. Krása pomoci [online]. Copyright © Krasapomoci.cz [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.krasapomoci.cz>

⁷⁸ Život 90. [online]. Copyright © Copyright 2022 Život 90 [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/cs>

francouzština, němčina...), trénování paměti, pohybové kurzy (břišní tance, hatha jóga, zdravotní cvičení, pilates...), dále počítačové kurzy a spoustu dalších.⁷⁹

Tísňová péče

Díky této službě dostane osoba vyššího věku, či osoba zdravotně handicapovaná, zařízení, díky kterému je v nepřetržitém kontaktu se zaměstnanci ŽIVOTa 90. Díky hlasové komunikaci mezi klientem a zaměstnancem je klient v bezpečí a předchází se ohrožení zdraví.

Při první komunikaci organizace se seniorem, či osobou blízkou, organizace vysvětlí, jak služba funguje a jaké jsou technické možnosti. Společně se dohodnou na konkrétní pomoci. Následně sociální pracovnice navštíví budoucího klienta a představí mu celou službu, jak se zařízení používá, jak jsou řešeny krizové situace, nastaví se celá služba, tedy koho kontaktovat v případě nouzové situace, kam se uloží klíče a nainstaluje se a aktivuje zařízení a služba.⁸⁰

Poradenské centrum

"Poradny ŽIVOTa 90 jsou určeny všem seniorkám a seniorům, kteří potřebují pomoci s řešením naléhavé nebo dlouhodobě nepříznivé sociální situace. Zároveň také podporujeme rodinu a osoby, které o seniory pečují a poskytujeme jim potřebné informace a pomoc."⁸¹

Tuto službu mohou senioři i pečující osoby využívat zcela zdarma.

⁷⁹ Seznam akcí a kurzů – Život 90. [online]. Copyright © Copyright 2022 Život 90 [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/cs/komunita/akce>

⁸⁰ Úvod. Úvod [online]. Dostupné z: <https://www.tisnovapece.cz>

⁸¹ Poradenské centrum – Život 90. [online]. Copyright © Copyright 2022 Život 90 [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/cs/poradna>

Linka důvěry senior telefon

“Bezplatná, anonymní a odborná linka důvěry, která funguje nonstop – 24 hodin denně / 7 dní v týdnu.”⁸²

Tato služba je taktéž zcela zdarma a pomáhá osobám starších 60 let a jejich pečujícím osobám překonat tíživé situace, mezi které například patří osamělost, ztráta smyslu života, osobní potíže, smrt blízkého člověka aj.⁸³

Právě teď! o.p.s.

V organizaci Právě teď! se snaží o změnu vnímání v oblasti stárnutí. Jejich vizí je vzdělávání jednotlivců, boj proti předsudkům, napomáhání v lepší orientaci, motivovat seniory aj.

Právě teď má široký výběr činností, které může klient využít. Patří mezi ně trénování paměti, plavání, počítačová gramotnost, kulturní akce, účast v mezinárodních programech aj. Jejich činnost se dělí na aktivity aktivizační, které jsou směřovány přímo pro seniory a na aktivity osvětové, které jsou naopak určeny pro širokou veřejnost.⁸⁴

⁸² Linka důvěry Senior telefon – Asistence – Život 90. [online]. Copyright © Copyright 2022 Život 90 [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/cs/asistence/senior-telefon>

⁸³ *Tamtéž*

⁸⁴ O nás | Právě Ted! o.p.s.. HOME | Právě Ted! o.p.s. [online]. Dostupné z: <https://pravetedops.cz/onas/>

Praktická část

Praktická část poskytuje formou dotazníku výzkumné šetření, klade si za cíl srozumitelně formulovat cíle, výzkumné otázky, popsat hypotézy, použité metody i cílovou skupinu výzkumu. Vyústěním této části je dotazníkové šetření se seniory pocházejícími z různých sociokulturních prostředích a vyhodnocení výše zmíněného dotazníku.

4. Metodologie

4.1. Cíle

Cílem praktické části je popsat současnou situaci v oblasti neziskových organizací, jak hojně jsou, či nejsou využívány mezi osobami v seniorském věku a proč tomu tak je. Nakonec je cílem praktické části zjistit, jaké jsou názory a zkušenosti osob starších 60 let na poskytované služby a aktivity ze strany neziskových organizací, jestli je vnímají jako přínosné a zda si je, s ohledem ke svým finančním možnostem, mohou dovolit.

4.2. Výzkumné otázky

- Jsou neziskové organizace a jejich služby využívány osobami v seniorském věku?
- Jaká je motivace seniorů k využívání, či nevyužívání těchto služeb?
- Jaké jsou zkušenosti seniorů s nabídkou aktivit neziskových organizací?

4.3. Hypotézy

- Většina respondentů neví o existenci neziskových organizací, ani nabídce jejich služeb,
- respondenti vůbec nevyužívají služby neziskových organizací,
- dle respondentů je činnost neziskových organizací přínosná.

4.4. Metoda použitá v praktické části

V bakalářské práci byla zvolena metoda dotazníku.

Dotazník, nebo dotazníkové šetření je jedna z kvantitativních metod výzkumu veřejného mínění. Dotazníky mohou být buď zaslány, nebo ústně sděleny určité skupině lidí. Výhodou této metody je, že je možné takto sesbírat hojné množství dat za poměrně krátký časový úsek.

Dotazníky s předpřipravenými otázkami byly zaslány zaměstnancům v domovech pro seniory, kteří pomohli seniorům dotazníky vyplnit, dále se na vyplňování podíleli senioři odebírající víkendový zpravodaj neziskové organizace Právě teď! o.p.s. a nakonec dotazník vyplnily další náhodné osoby starší 60 let žijící v okolí Prahy.

Návratnost úplných dotazníků byla nejvyšší zhruba v prvním týdnu po odeslání, některé byly urgovány a následně poslány ze strany respondentů. I vzhledem k použití elektronické formy dotazování, bylo nutné formulovat otázky stručně a jasně. Otázky jsou z velké části typu uzavřené dichotomické (ano/ne), trichotomické (ano/ne/nevím) nebo otevřené, kde měl respondent možnost vyjádřit svůj názor.

4.5. Cílová skupina výzkumu

Cílovou skupinou dotazníku byly osoby seniorského věku žijící v různých částí České republiky, zejména ale v hlavním městě, a setrvávající v různých sociokulturních i ekonomických prostředích.

Elektronického dotazování se zúčastnilo celkem 50 seniorů.

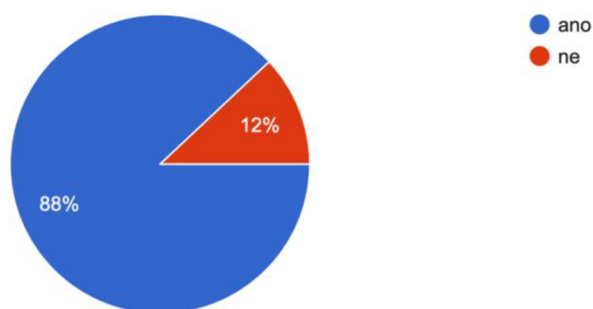
5. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 50 osob seniorského věku, které odpovídaly na otázky týkající se problematiky neziskových organizací. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jaké zkušenosti senioři s neziskovým sektorem doposud mají a zda jejich služby hodnotí jako sobě, i okolí, prospěšné.

Dotazník

Graf č. 1: Obeznamení s pojmem

Jste obeznámeni s pojmem "Neziskový sektor"? (uspokojení konkrétních potřeb občanů)
50 odpovědí

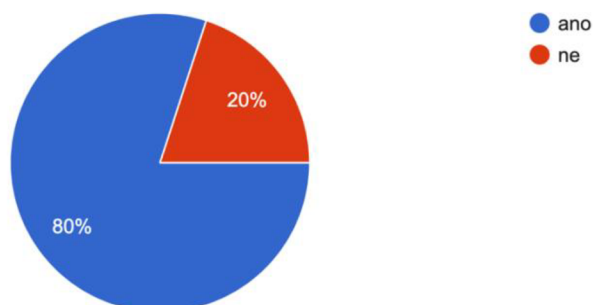


Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

První otázka si klade za cíl zjistit míru toho, jak jsou dotazovaní respondenti seznámeni s pojmem neziskový sektor. Z grafu jasně vyplývá, že valná většina respondentů je s daným pojmem dobře obeznámena.

Graf č. 2: Obeznamení s konkrétní neziskovou organizací

Znáte nějakou konkrétní neziskovou organizaci?
50 odpovědí



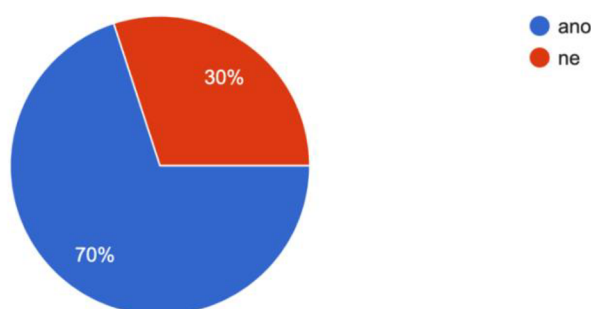
Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

Druhá otázka v dotazníkovém šetření navazuje na otázku předchozí a snaží se zjistit, zda mimo toho, že jsou respondenti seznámeni s neziskovými organizacemi, znají také nějakou konkrétní organizaci, či organizace. V grafu převládá odpověď “ano”, tedy že respondenti znají konkrétní organizaci, nebo organizace, které se zaměřují na pomoc osobám v důchodovém věku a může být pouze předpokládáno, že s danými organizacemi mají i nějaké zkušenosti.

Graf č. 3: Zkušenosti s využíváním neziskových organizací

Máte nějaké zkušenosti s využíváním služeb neziskových organizací?

50 odpovědí



Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

V této otázce byla zjišťována míra zkušeností s využíváním služeb a nabídek ze strany neziskových organizací. Z grafu je zřejmé, že opět převládá kladná odpověď, tudíž dotazované osoby zkušenosti mají. Jaké zkušenosti a z jakých důvodů se pro zapojení do daných aktivit osoby rozhodly se dozvídáme v následujících otázkách a grafech.

Tabulka 1: „*Pokud jste v přechodí otázce odpověděli „ano“, co Vás vedlo k tomu těchto služeb využít?*“

Potřeba nových kontaktů, získání komunity	20 respondentů
Potřeba tréninku hlavy, těla, sebe rozvoj	8 respondentů
Zábava, vyplnění času	10 respondentů
Rehabilitace po úrazech	2 respondenti
Potřeba nových zkušeností a zážitků	5 respondentů

Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

Do tabulky byly vybrány nejčastěji se opakující odpovědi, které jsou vidět vlevo, zatímco počet respondentů, kteří takto odpověděli je vidět po pravé straně. Nejčastěji uváděným důvodem, proč se osoby v seniorském věku účastní aktivit neziskových organizací, je zajisté potřeba patřit do nějaké komunity a získat nové přátele, se kterými mohou sdílet krásy a obavy všedního života. Druhý nejčastější důvod byla potřeba zábavy a vyplnění času, což se v podstatě pojí i s důvodem již výše zmíněným, který byl nejčastější. Další odpovědi byly například potřeba sebe rozvoje, rehabilitování po úrazech a nemocích, či pomoc v tísnivé finanční situaci.

Tabulka 2: „*Pokud jste v otázce číslo 3 odpověděli „ne“, co Vás vedlo k tomu těchto služeb nevyužít?*“

Neznalost neziskových organizací a jejich nabídky služeb	10 respondentů
Lhostejnost, nezájem	5 respondentů
Strach	2 respondenti
Nedostatek financí	2 respondenti

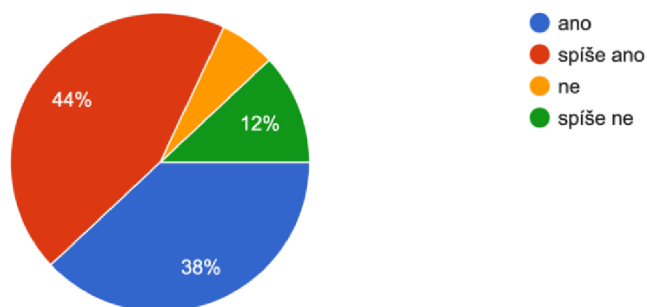
Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

I v této zpracované tabulce byly vybrány nejčastější odpovědi, kterých je ovšem o mnoho méně, než v otázce a tabulce předchozí. Většina dotazujících odpovídá, že důvodem, proč se služby neziskového sektoru zaměřujícího se na seniory rozhodli nevyužít byla samotná neznalost konkrétních organizací a jejich nabídek. Nebylo by tedy od věci zvážit lepší zviditelnění a propagování daných organizací i ze strany rodin seniorů, či zaměstnanců ve státním sektoru – zdravotnictví, sociální služby aj. Dalším čtvrtým důvodem byla lhostejnost a nezájem se o nabídky vůbec zajímat a využívat je.

Graf č. 4: Finanční situace

Je možné, s ohledem na Vaši finanční situaci, dovolit si využívat služeb poskytovaných neziskovými organizacemi?

50 odpovědí

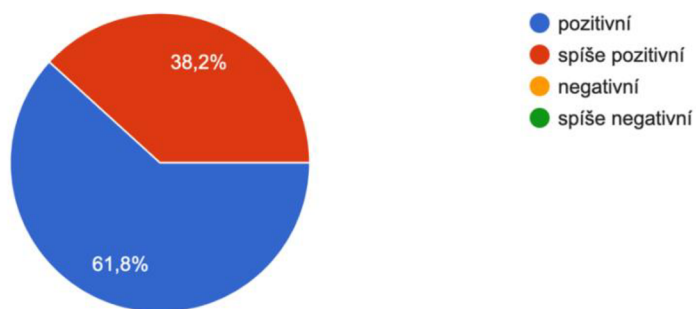


Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

I přes to, že se v předchozí tabulce objevil jako jeden z důvodů nevyužívání nabídky činností neziskových organizací právě nedostatek financí, tak z tohoto grafu vyplývá, že většinová společnost v seniorském věku opravdu nemá problém zaplatit si nabízející služby. Po neoficiálním rozhovoru se zaměstnanci v neziskovém sektoru bylo také zjištěno, že většina nabídek je naprosto zdarma a pokud není, pohybuje se v rámci několika málo korun českých.

Graf č. 5: Druh zkušeností se službami neziskových organizací

Pokud máte zkušenosti s využíváním služeb neziskových organizací, jsou Vaše zkušenosti...
34 odpovědí

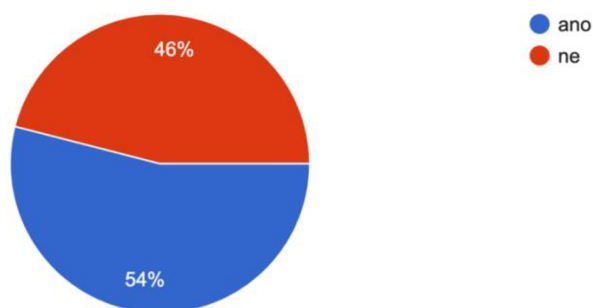


Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

Tento graf nevypovídá o ničem jiném nežli spokojenosti konzumentů. Jako odpověď převládá s 61,8% zkušenost „pozitivní“ a s 28,2 % se drží v těsném závěsu zkušenost „spíše pozitivní“, což mohou neziskové organizace pravděpodobně vnímat jako nemalý úspěch.

Graf č. 6: Využívání služeb neziskových organizací

Využíváte služeb neziskových organizací v současné době?
50 odpovědí

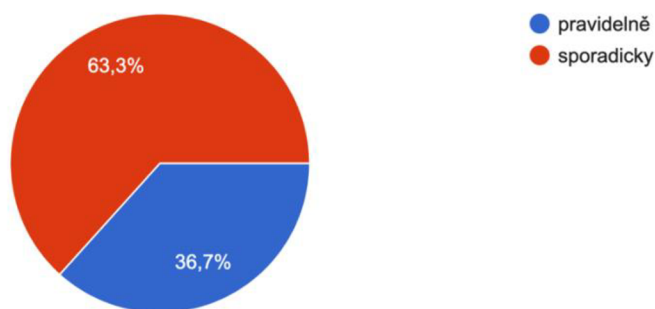


Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

I v tomto grafu mají obě možnosti podobné procentuální zastoupení. Výsledek může být přikládán také současné době, která se stále potýká s onemocněním Covid 19 a v té návaznosti také s omezeními, které se populace dotýkají v různých oblastech života. Může být tedy předpokládáno, že pokud by dotazník vznikl v jiné době a za jiných podmínek, odpovědi by byla zcela jiné, nežli jsou teď.

Graf č. 7: Pravidelnost využívání služeb neziskových organizací

Pokud byla Vaše odpověď v předchozí otázce "ano", využíváte je spíše...
30 odpovědí

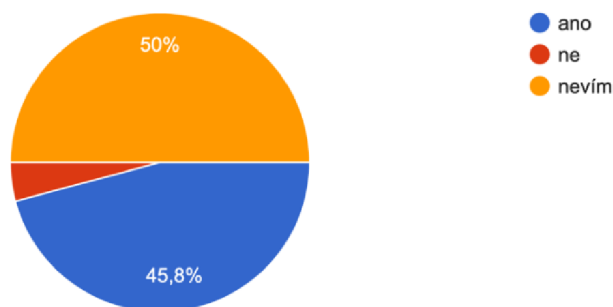


Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

Tato otázka navazuje na dotaz předchozí, tedy zda dotazované osoby v současné době využívají služeb neziskových organizací, a pokud ano, zda se jich účastní pravidelně, či sporadicky, tedy například jednou za čas apod. Z odpovědí může být vyvozeno, že většina respondentů se aktivit a nabídek zúčastňuje pouze nárazově, tedy když se pořádá exkurze, výlet, představení do divadla, konkrétně zaměřený kurz apod. Do pravidelných aktivit se řadí výuka cizího jazyka, výuka počítačové gramotnosti aj.

Graf č. 8: Dostatečnost služeb neziskových organizací

Myslíte, že je nabídka služeb neziskových organizací dostatečná a že reaguje na současnou poptávku?
48 odpovědí

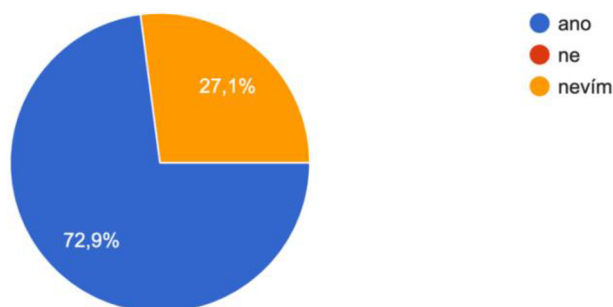


Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

Z odpovědí přijatých v rámci dotazníkového šetření vyplývá, že respondenti, i přes využívání služeb nemají ponětí, zda je nabídka aktivit dostatečná a reaguje na současnou poptávku. Takto odpovídalo 50 % dotazovaných, dalších 45,8 % myslí, že nabídka je adekvátní a pouze dva respondenti uvedli nabídku jako nedostatečnou a nereagující na současné potřeby obyvatel.

Graf č. 9: Přínosnost neziskových organizací

Myslíte, že nabídky a služby neziskových organizací jsou pro Vás a Vaše okolí přínosné?
48 odpovědí



Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

V aktuálním grafu je vidět shodující se názor na otázku prospěšnosti neziskových organizací. Celých 72,9 % osob v seniorském věku se domnívá, že jsou služby přínosné. Nikdo se nedomnívá, že by služby přínosné nebyly a 27,1 % dotazovaných neví, zda jsou něčím přínosné.

Tabulka 3: „*Prosím, uveďte, proč jste v předchozí otázce takto odpověděli.*“

Získání přátel i v pokročilejším věku	21 respondentů
Zábava, kvalitní vyplnění dne	20 respondentů
Rozvoj vědomostí, schopností, nestagnování	6 respondentů
Nedostatek zkušeností	1 respondent

Zdroj: Vlastní průzkum, 2022

V této otázce měli dotazovaní uvést důvod, proč myslí, že jsou služby neziskových organizací přínosné, či naopak neúčinné. Nejčastěji skloňovanou odpovědí bylo bezesporu

získání nových kontaktů a kvalitní vyplnění dne. Další odpovědi byly například rozvoj dovedností, vědomostí, pomoc při rehabilitacích, pomoc při sebeobsluze apod. Respondent, který v předchozí otázce zvolil odpověď „nevím“ jako důvod uvádí, že nemá zkušenosti, díky kterým by mohl užitečnost služeb posoudit.

5.1. Platnost hypotéz

Hypotéza č. 1 (většina respondentů neví o existenci neziskových organizací, ani nabídce jejich služeb) se z odpovědí v dotazníkovém šetření **nepotvrdila**.

Z dotazníku vyplývá, že jsou s tímto pojmem senioři dobře obeznámeni. Odpověď, že vědí, co neziskový sektor představuje, si zvolilo 88 % seniorů. V následující otázce, zda i znají nějakou konkrétní neziskovou organizaci odpovědělo 80 % osob že ano.

Hypotéza č. 2 (respondenti nevyužívají služby neziskových organizací) se z odpovědí v dotazníkovém šetření taktéž **nepotvrdila**.

Ve skutečnosti je z odpovědí seniorů patrné, že služby využívají, a to v poměrně velkém zastoupení. Ti, kteří služeb využívají, nebo jich využívali v minulosti, volí služby spíše sporadicky než pravidelně a aktivity vnímají v pozitivních duchu.

Hypotéza č. 3 (dle respondentů je činnost neziskových organizací přínosná) se z dotazníkového šetření **potvrdila**.

Respondenti potvrzují hypotézu a věří, že činnost neziskových organizací opravdu je přínosná, a to ať už pro ně samotné, či jejich okolí. Ti, kteří nezvolili odpověď „ano“, volili odpověď „nevím“. Tato odpověď byla zastoupena v procentuální výši 27,1 %.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se věnovala problematice Neziskového sektoru, osobě seniora a dalšími pojmy, které jsou s výše uvedenými tématy úzce spojeny. Snažila jsem se definovat základní terminologii stručně a výstižně. Dále jsem se zaměřila na vymezení stárnutí a stáří, vývoj člověka z pohledu vývojové psychologie a také samotný věk člověka. V teoretické části dále zmiňuji potřeby ve stáří a jak je důležité je uspokojit, aby mohla osoba seniorského věku žít spokojený a naplněný život po co nejdélší dobu.

Za důležité téma, které by mělo být alespoň v menší, či větší míře probráno, považuji také vývoj péče o seniory z historického hlediska, a to proto, aby měl každý šanci uvědomit si, jakou obrovskou reformou systém péče za určitou dobu již prošel. I když se v naší zemi systém péče o seniory stále mění a vyvíjí, můžeme být jistě vděční za tu úroveň, která je u nás momentálně nastavena. Je zajímavé sledovat naši kvalitu v porovnání s jinými státy. V teoretické části se objevuje také fenomén nesoucí název ageismus. V této kapitole vysvětluji význam tohoto slova, původ slova i legislativní ukotvení.

V oblasti neziskového sektoru jsem se zaměřila například na formy neziskových organizací, znaky, funkce, finanční zdroje a zejména na konkrétní neziskové organizace zaměřující se na osoby v seniorském věku a co tyto organizace nabízí.

Cílem teoretické části bylo srozumitelně popsat a zpracovat do jednotlivých kapitol témata týkající se problematiky seniorů a problematiky neziskového sektoru.

Praktická část byla zaměřena zejména na formulaci cílů, výzkumných otázek, hypotéz a metod. Dále jsem se soustředila na popsání cílové skupiny výzkumu a stěžejním tématem byl samotný dotazník a jeho vyhodnocení.

Cílem praktické části bylo popsat současnou situaci v oblasti neziskových organizací, zda jsou jejich služby hojně využívány a proč tomu tak je. Zajímaly mě taktéž zkušenosti seniorů s neziskovými organizacemi a jejich názor na přínos neziskového sektoru. Formulované hypotézy v praktické části se prokázaly jako neplatné, kromě hypotézy třetí a zároveň poslední. Ta se díky výzkumnému šetření potvrdila.

Zajímavým zjištěním výzkumného šetření bylo, že senioři činnost neziskových organizací opravdu využívají, a to dokonce v nemalé míře a jsou s poskytovanými službami spokojeni.

Zpracování celé bakalářské práce bylo velmi zajímavé a pro mou osobu se ukázalo v osobním životě i jako přínosné. Mohu jen věřit, že i dalším osobám, které si tuto práci z nějakých důvodů v budoucnu přečtou, bude alespoň v nějakém směru užitečná.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

1. BOUKAL, Petr a kol. Fundaising pro neziskové organizace. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4487-2.
2. DOBROZEMSKÝ, Václav a STEJSKAL, Jan. 2. vydání. Nevýdělečné organizace v praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-477-5.
3. DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.
4. ERBER, John T. Aging and older adulthood. 4. vydání. John Wiley & Sons, 2019. ISBN 978-1-119-43850-2.
5. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
6. HEJDULOVÁ, Pavlína. Řízení neziskových organizací – klíčové oblasti pro jejich udržitelnost. 1. vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-247-3075-2.
7. HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. Sociální péče o seniory. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.
8. KRECHOVSKÁ, Michaela, HEJDUKOVÁ, Pavlína a HOMMEROVÁ, Dita. Řízení neziskových organizací – klíčové oblasti pro jejich udržitelnost. 1. Vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-247-3075-2.
9. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.
10. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9
11. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. 2001. ISBN 80- 7178-473-7.

12. MÜHLPACHR, Pavel. Kvalita života seniorů. Brno: Fakulta sociálních studií, Vysoká škola Danubius, 2017. ISBN 978-80-7392-260-3.
13. PELIKÁNOVÁ, Anna. Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky. 1. vydání. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-2117-5.
14. PRUDKÁ, Šárka. Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-839-0
15. ŠEDIVÝ, Marek a MEDLÍKOVÁ, Olga. Úspěšná nezisková organizace. 3. Aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0249-5.
16. THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
17. VIDOVIČOVÁ, Lucie. Stárnutí, věk a diskriminace – nové souvislosti. In: Sociologický časopis / Czech Sociological Review. 46 (1), 2010. s. 156-159. ISSN 0038-0288.

Internetové zdroje

1. Co jsou neziskovky a proč se jim tak říká? Kolik jich v Česku je a co dělají?. Národ neviditelných hrdinů, země láskyplných bojovnic. Takoví jsme. [online]. Copyright © Festival svobody, 2021 [cit. 28.12.2021]. Dostupné z: <https://takovijsme.cz/co-jsou- neziskovky/>
2. Darujte pomoc - Nadační fond Pečovatel. Darujte pomoc - Nadační fond Pečovatel [online]. Dostupné z: <https://pecovatel.cz>
3. Diakonie ČCE. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz>
4. Digital Library, Faculty of Arts, MU [online]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131179/Books_2010_2019_058-2014-1_7.pdf?sequence=1
5. Elpida pro seniory | Elpida. Elpida pro seniory | Elpida [online]. Dostupné z: <https://www.elpida.cz>
6. <https://www.remedium.cz/programy-pro-seniory/programy-pro-seniory.php>

7. ScienceDirect. ScienceDirect [online]. Copyright © [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022519301924300?via%3Dihub>
8. O nás | Právě Ted'! o.p.s.. HOME | Právě Ted'! o.p.s. [online]. Dostupné z: <https://pravetedops.cz/onas/>
9. Odkdy jsme senioři? | i60.cz. Portál pro aktivní seniory | i60.cz [online]. Copyright ©2018 i60.cz [cit. 28.12.2021]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/18960/ odkdy-jsme-seniori>
10. Periodizace lidského věku. Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity | MUNI SPORT [online]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/emuni/data/reader/book-18/04.html> Informační systém [online]. Copyright © [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1451/podzim2018/np2404/Ontogeneze_cloveka.pdf
11. Senioři v datech 2021. [online]. Copyright © ČSÚ [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142141241/31003421.pdf/9a7568fd-10f1-4e6e-bfb7-7a9001f6313c?version=1.11>
12. SOLDÁNOVÁ, Lucie. Kvalita života seniorů v Evropě a Česku. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce: prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc
13. Život 90. [online]. Copyright © Copyright 2022 Život 90 [cit. 01.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/cs>

Zákony

1. 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.12.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>
2. 89/2012 Sb. Občanský zákoník (nový). Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 30.01.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=občanská+zákon%C3%ADk>

Seznam příloh teoretické části

Příloha č. 1 – Obrázek pyramidy potřeb podle A. Maslowa

Příloha č. 2 – Obrázek vývoje počtu pracujících seniorů mezi lety 2010 až 2020

Příloha č. 3 – Obrázek rozdělení zemí Evropy do makroregionů na základě hodnocení kvality života seniorů

Seznam příloh praktické části

Dotazník pro uživatele služeb neziskového sektoru v důchodovém věku i pro seniory nevyužívající činnost neziskových organizací

Grafy

Tabulky

Přílohy

Dotazník

1. Jste obeznámeni s pojmem “Neziskový sektor?”
2. Znáte nějakou konkrétní neziskovou organizaci?
3. Máte nějaké zkušenosti s využíváním služeb neziskových organizací?
4. Pokud jste odpověděli „ano“, co Vás vedlo k tomu těchto služeb využít?
5. Pokud jste odpověděli “ne”, co Vás vede k nevyužívání těchto služeb?
6. Je možné, s ohledem na Vaši finanční situaci, dovolit si využívat služby a nabídky poskytované neziskovými organizacemi?
7. Pokud máte zkušenosti s využíváním služeb neziskových organizací, jaká je Vaše dosavadní zkušenost?
8. Využíváte služeb neziskových organizací i v současné době?
9. Pokud ano, využíváte je pravidelně, či sporadicky?
10. Myslíte, že je nabídka služeb neziskových organizací dostatečná a že reaguje na současnou poptávku?
11. Máte za to, že nabídky a služby neziskových organizací jsou pro Vás přínosné?
12. Prosím, uveďte, proč jste takto v předchozí otázce odpověděli.

Bibliografické údaje

Jméno autora: Natálie Podlipná, DiS.

Obor: andragogika (Bc A Voš)

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Neziskový sektor a jeho úloha v péči o seniory

Rok: 2021-2022

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 13

Vedoucí práce: PhDr. Jindra Stříbrská, PhD